

na zemlji pač težavno, bridkostno, rekel bi neznosno!.. Dà, dà, takrat vam bode treba, kakor nikoli poprej, zvestega prijatelja in vodnika, ki vas popelje dalje po nevarnem poti... Zatorej molite ter nikarte misliti, da bode vedno bdéla nad vami roka vaših skrbnih starišev, vaših prijateljev in dobrotnikov; nè, nè, tudi za vas pride dôba, in — morda je uže blizu, ko bôdete zapuščeni, nikogar ne imajoč, ki bi vas pogledal z ljubeznjivim očesom ter bi vas čuval in vodil po toliko težavnem potu življenja. Takrat, otročiči ljubi, treba vam bode delati iz svojih moči, večkrat ozirati se k višku ter v pomoč klicati Gospoda, ki stoluje visoko nad vami, nad hudournimi oblaki, v katerih so zakrite vse nezgode človeškega življenja. Najboljša popotna palica vam bode takrat, ako ste uže zdaj pridni, pošteni in pobožni. Zatorej molite, otroci! Izobrazujte si duhá, požlahnujte si sreč ter se čvrsto poprimitе vsacega dela, bodi si uže z rokami ali umom, delo je neobhodna potreba vsacega človeka!..

I. T.

Zgodovinsko-mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

IX. *Kostanjevica.**)

Proti vzhódnej strani od Novomesta se razprostirajo brda, izrastki Gorjancev, znižujoč se polagoma v lepó raván. Hólmci so nasajeni većinomá z vinskimi trtami. Po teh klancih se vije cesta gori in doli proti Hrvatskej na Zagreb. Za kaki dve uri hodá se odpré popotniku čisto nov, neznan razgled po Šentjernejskej planjavi, katero oklepajo od jedne strani Gorjanci, od druge strani pa zahranjujejo daljaj razgled štajerski hribje okraj reke Save. Na tej ravniči so bile nekđaj rimske naselbine, tudi rimska cesta je šla onód. Po njej se valí počasi lena Krka proti bistroj sestri Savi. Malo ne sredi te ravnice dela Krka majhen otok, na katerem stoji mestice Kostanjevica.

O prvem začetku mesta nam je samó malo znanega: ne vé se, kdaj je bilo sezidano, niti kdaj je dobilo mestne pravice. Skoraj gotovo si je v srednjem věku kaka vitežka rodbina postavila grad na otoku, da bi imela tú varno zavetje.. A tékom časa so ší ljudjé okolo gradú postavili stanovanja, kakor so sploh mesta nastala. Otok, katerega obliva precej globoka in široka Krka, bil je varno zavetje tudi prebivalcem po okolici pred sovražnimi napadi. V srednjem věku je bilo običajno, da so se plemenite rodovine imenovalé po svojih posestvih. Takó se nahajajo okolo 1248. leta lastniki Kostanjevice „gospodje Kostanjeviški.“ V ustanovnem listu Kostanjeviškega samostana se čitajo med drugimi pričami: Ulrik Henrik in Konrad Kostanjeviški (von Landestrost — kakor se je namreč zvala naselbina na otoku za tega časa), in pa Engelbert Oton in Ofon Kostanjeviški. V nekej listini iz 1251. leta se zóve Henrik kastelan Kostanjeviški, a ta beseda je značila za tega časa glavarja rodbini. L. 1252. sta potrdila Henrik in Bertold neko daritev kostanjevškemu samostanu. Leta 1256. se nahajajo tu trije bratje: Kastelan Fabo,

*) Popis poprejšnih deset mest se nahaja v lanskem „Vrtei.“

Brnard in Rudiger Kostanjeviški in pa sestra Kunigunda; ta imena se čitajo na listini, zadevajočej neko ustanovo samostana. Leta 1265. so tu živeli bratje Oton, Ortolf in Ofon Kostanjeviški. Za tega časa je bila Kostanjevica že najvažnejši kraj v slovenskej marki; tudi so se tu že obdržavali sejmi, in ker so to pravico imela samó mesta, sme se trditi, da je imela Kostanjevica že o tej dóbi mestne pravice.

V drugej polovici 13. stoletja je bila Kostanjevica svojina Koroških vojvodov. Če si jo je bil že prisvojil vojvoda Brnard ali pa še le njegov sin in naslednik Ulrik, to se ne dá določiti. Po Ulrikovej smrti si je prizadeval njegov brat Filip, Oglejski patrijarh, dobiti posestva po slovenskej marki in Koroškem, katera je bil Ulrik po oporoki zapustil Českemu kralju Otokarju. Ta pride z vojsko na Kranjsko, zasede Ljubljano in Kostanjevico, vjame patrijarha Filipa in ga drži v Kremzu zaprtega kot jetnika. Umrl je 1278. leta v Pozenburgu. V tej dóbi so Koroški vojvode v Kostanjevici kovali takó imenovane „kostanjeviške novce.“ Novci kažejo na jednej strani podobi vojvode Brnarda in njegovega sina in sovladarja Ulrika III., a na drugej strani vojvodov grb, panterju podobno žival, ki drži križ v taci. V listinah se ti novci omenjajo do 1273. leta. Za tega časa je bilo Kostanjeviško mesto na vrhunci svoje slave in razevita.

(Konec prihodnjic.)

Koline.

Bilo je necega lepega zimskega dne, da rekó mati svojim otrokom: „Otroci, veselite se, jutri pride mesár, da zakolje našega rujca!“ Rujec je bil lanskega leta še pujsek, ali zdaj naj ga človek pogleda, kako se je odebelil, kako je velik in težek, da bode imel gotovo tri do štiri cente. Ker je imel prašič jako rujaste ščetine in je bil vrhu tega mirna in krotka žival, dali so mu imé „rujec.“ Otroci čuvši, kaj so jim mati dejali, zeló so se raz-

veselili; nekateri zato, ker bodo materi pomagali v kuhinji, drugi zopet zato, ker se bodo dobro gostili. In takó ni bilo veselju kraja ne konca; na vse strani so se razkropili in pomagali materi umivati korito, kotel, lonce in drugo kuhinjsko posodo, katero je treba pripravljeno imeti, kadar se koljejo prašiči.